

Papp András

SZOBOSZLÓI SZUVENÍR*

ADY ENDRE ÉS KIVÁNCSI ILLI TALÁLKOZÁSA

Szereplők:

ILON
BERTA } Varga nővérek, hetvenen túliak, Ilon a legidősebb
JOLÁN }
ADY / BANDI színművészeti főiskolás, 21 éves

*Játszódik Hajdúszoboszlón, a nővérek Fecske zugi házának teraszán 1958.
augusztus 19-én este.*

I.

Vesszőből font karosszékekben ül Ilon, révedve nézi a késői nyár alkonyi fényeit, hallgatja a távolról jövő zenét, Dankó Pista nótáját. Ölében barna ládikót, az Ady-relikviákat rejtő kazettát tartja gyöngéden, a fedelét többször megsimogatja.

*„Most van a Nap lemenőbe, kimegyek a temetőbe,
A holdvilágtól kérdezem, nem látta-e a kedvesem?
Azt felelte, látta, látta, egy mély sír magába zárta...
El van zárva a világtól, mint rab madár a párjától!”*

*Kelj fel, kelj fel, szép kedvesem, Földről elszállt szerelmesem,
Beteg az én szívem tája, nincs gyógyító levél rája.
Hulló levél, sárga levél, vigyen szerte széjjel a szél!
S mondd el, kint a temetőbe, most van a Nap lemenőbe.”*

* Térey János emlékének

A teraszra kilép Jolán, ruháskosár van a kezében, megáll egy pillanatra, hallgatja a zenét.

JOLÁN Hallod, Ilon? *(Ilon csukott szemekkel ül mozdulatlanul.)* De szép is, mikor a nyári estét hegedű siratja! A park mellőli pavilonból jön, most zár a fürdő. De az is lehet, hogy a Halászcárdából, ott is húzni szokta a cigány. Erre hozza a szél. Ugye, ez volt Bandi kedvenc nótája?

Ilon biccent, Jolán leteszi a kosarat, teregetni kezd.

ILON Szép, de szomorú.

JOLÁN Most neked nehéz, tudom. Úgy simogatom azt a ládikát, mintha egy cirmos volna. Hallgassunk mást! Olyat, amit te szeretsz. Fölteszek neked egy lemezt a gramofonra.

Jolán abbahagyja a teregetést, a szobába megy, hamarosan fölhangzik Édith Piaf „Non, je ne regrette rien” sanzonja, kitarja a teraszra nyíló ablakokat, majd folytatja a teregetést. Jön Berta.

BERTA *(bosszúsan)* Még ki se teregettétek a lepedőket!

JOLÁN *(jókedve töretlen)* Olyan szép nyári este van! Miért zsörtölödsz, Berta?

BERTA Mi kimostunk. A nagyságos grófkisasszony igazán segíthetne teregetni! De őt zsenírozza a házi munka.

Ilon feláll a székből, a kosárhoz lép, de Jolán nem engedi, hogy teregessen.

JOLÁN Majd én megcsinálom. Inkább hozd a csészéket az esti kávéhoz! Jó lesz itt a teraszon is.

Ilon kávéért szervíroz csészékkel, kanalakkal, cukortartóval és aprósüteménnyel.

BERTA *(meglepetten, teregetés közben)* Csak három csészét hozol, Ilon?

JOLÁN Mindig négyet szoktál. Mi történt?

ILON Arra az üresre többet nem lesz szükség.

JOLÁN *(fordul a konyhába, csészét hoz, de nem teszi le az asztalra, forgatja a kezében)* De ma este még szükség lesz! A relikviáid is megvannak még. Így hatvan év után megszoktuk már azt a negyediket is. Miért pont most hiányozna az a csésze?

BERTA Én nem vagyok babonás, csak fekete macska ne fusson át előttem, de én is azt mondom, hogy megfér itt az asztalon, holnaptól úgyis minden más lesz.

ILON Nem várok többé senkit. Hozzá kell szoknom, hogy ne hiányozzon az a csésze. És ne hiányozzon semmi se. Nem akarok többé hiányt. Semmit se akarok. Ennek is el kell múltnia. *(Egyre zaklatottabban.)* Vége a mesének. Vége az álomnak. Vége a fiatalságnak. Meg kell ettől szabadulni. *(A kazettára mutat.)* Vigyék csak a fenébe! Nem érdekel többé. Jó volt, míg volt, adott hitet és erőt, de kolonc is volt. Olyan volt, mint

a kútnál a vödörre akasztott vas. Lehúzott, hogy elmerüljek. Szép volt! Pokol volt! Ady szerelme voltam Ady nélkül! De nem is Ady nélkül, hanem énnélkülem. Én hiányoztam! Hiányoztam a saját életemből! Úgy éreztem, csak nézője vagyok. Hogy nem is velem történnek a dolgok. Ezt éreztem meg kilencszázháromban Váradon, mikor meg akartam halni. Elment mellettem a színházban, és észre sem vett! Nem látott! Levegő voltam. Tudtam, én csak levegő lehetek. Egy árny, vagy még annyi se, mert nincs testem. Megőrültem! Lúgot ittam, csak ti, szerencsétlenek, megmentettetek. Mire volt jó ez a nyolcvan év? Miért nem hagytatok akkor meghalni? Huszonnégy évesen ártatlan halott lettem volna, fehér mirtusszal, szűzen. Kinek kell egy árny? Kinek kell egy fantom, aki csak kádenciáktól lélegzik? Aki az irodalom csodapalotájában rég elhagyta báli üveg cipőjét, és csak öntudatlanul lencsét válogat egy életen át. Ti nem tudjátok, mit szenvedtem! Mennyit sírtam. De most már vége! Vége! Vége! *(Sír.)*

JOLÁN *(zavartan, kezében továbbra is ott a csésze)* Csak maradjon itt ez a csésze. Este még bármi megtörténhet.

BERTA *(sietve helyesl)* Igen, igen. Bárki betoppanhat. Jó lesz az a csésze. *(Kiveszi Jolán kezéből, és az asztalra teszi.)*

JOLÁN *(együttérzőn Ilon felé)* Nehéz nap lesz holnap, ha megjönnek Pestről az irodalmár urak, hogy átvegyék a leveleket. De ennek így kell történnie, Ilon.

ILON *(megtörtén, félig sírva)* Tudom. Ezt érzem én is. De máskor meg reszketek belül, mintha fáznék. Lila lesz a szám széle. Elviszik tőlem, semmim se marad. És ez teljesen legyengít. Néha úgy el tudok bizonytalanosodni –

BERTA Értelek, drága Ilon, de ebbe nem fogsz belehalni.

ILON Mindenbe bele lehet –

JOLÁN Mindenbe, de ebbe nem fogsz. Nehéz, tudom én is, megválni az édes szuvenírjeidtől.

ILON *(kissé fölcsattanva)* Nem holmi emlék az életem!

BERTA *(enyhe gúnnnyal)* Tudjuk. Minden mániádat ismerjük. Nekünk sem volt könnyű veled és Adyval, elhiheted, drága Ilon.

JOLÁN Nem most kell elbizonytalanodni. Vegyél erőt magadon! Mégis csak te voltál Ady titokzatos szerelme. Nemcsak a levelekre, de rád is kíváncsiak, arra a bizonyos Kíváncsi Illire és Jázminra, aki novellákat írt. Délelőtt érkezik Kovalovszky úr a kollégájával, visszacsinálni már nem lehet.

BERTA És nem is volna jó.

JOLÁN Nagyon nem volna jó, ami azt illeti.

Mindannyian csöndben kávéznak, a Piaf-sanzon halkan újra hallatszik, majd Jolán és Berta bemegy a házba, egyedül hagyják a teraszon Ilont.

II.

Ilon hallgatja még a zenét, mikor az asztalról fölveszi Ady Endre Még egyszer című, első kiadású kötetét. Lapozgatás közben megjelenik az udvaron egy fekete kalapos alak, Ady „szelleme”. Ilon a Dankó című vers strófáit olvassa hangosan.

ILON „Egyszerre szakad rám kárhozat és éden, / Lányok nótáznak csendes faluvégen...”

ADY *(Ilon mellé lépve folytatja a verset)* „Reszket mellettem a vadba oltott rózsá, / Óh szent égből lopott, magyar lelkű nóta...” Ez szólt az előbb, szomorú cigány húzta a fürdő előtt. De itt van a másik, ez a francia nóta: „Je ne regrette rien” – nem bánok semmit. Ez a semmi-bánás dal-lama hozott most ide.

ILON Én sem bánok semmit, „Je ne regrette rien”. A Jóisten akarta, hogy így legyen.

ADY *(leül az asztalhoz)* Szép tőled, Ilon, hogy kávéval vártál. *(Tölt magának.)* Ismerős a csésze, az asztal is nagyon, a székek is hozzá valók. Teljesen olyan, mint a debreceni Bundában! Háj, mennyit búsultam könnyökölve ezen a parasztasztalon! Füstöltem és álmodoztam, támasztottam a fejem a savanyú borral, ujjaimmal meg a fa görceit simogattam.

ILON *(meglepetten, tanácstalanul)* Ismerős az úr... Az arca, a keze, a tartása... Vagy mégse? Vagy ha mégis, az hogy lehet!

ADY *(kávézik)* „S hogy itt ülök most, eltünődöm... / Ez az ígéret mily nehéz – / Eszembe jut hajh! annyi édes arc! / És annyi édes flörtölés. / Szőke és barna angyalcok / Mosolyognak kedvesen reám” –

ILON *(folytatja)* „És közöttük egy édes arcú, / Egy aranyos kis, fess leány...”

ADY Jó fél évszázada is annak, hogy ilyen pazar kávé ittam a Boulevard Saint-Germain-en!

ILON *(egy másik Ady-kötetben lapoz, olvassa a következő verset)* „Megpihent a szíved... / Milyen sötét átok, / Hogy neked szerencsés / Volt egész világod, / Hogy te, ki szent voltál / Órangyallá válva” –

ADY *(folytatja)* „Százszor tettél utat / Nehéz Golgotára!”

ILON Mindent tud, vagy csak játszik?

ADY „Mi küldeményt ritkán dicsérünk, / Kivált, ha szerző névtelen: / Saját versünk, saját novellánk, / Csak ezt csodáljuk végtelen.”

ILON Ez a „Szerkesztői üzenet”.

ADY Ilon, te tudsz mindent, azt is, ki vagyok. Akkor hallgasd: „Magamnak és magamban éltem. Szenvedtem a szülői könnyek miatt, melyek egy nehéz, félreismeret pályára lépett fiúért hullottak, ki a szívéért, ideáljaiért eldobta a tuczat-jövőt, mely mindent megadhat, csak a szívet hagyja üresen. S az emberektől?... Csak sebeket kaptam. Ha kedvem volna triviális lenni, azt mondhatnám: nemcsak a szívemre, a fejemre is. Megejtett aztán egy időben a kulisszák rejtelmes világa. Itt ismerem meg egy halvány arcú lányt: egy igazi művésznőt... Mert a színpadon csak ártatlanságot játszott, azt hittem, az életben is ilyen. Igen, az életben is játszott, s én eszköz voltam: nevetséges bolond... Azután mámor jött, sár, szemét... Nem, nem mondom tovább, fájna ez a maga ártatlan szívének... S ezen az eseményes, emlékezetes éven egy ismeretlen lánynak titkos alakja kísért végig. Nem volt kíváncsi, bár ő csak annak mondta magát. Ritka szív, kiváltságosan nemes lélek. Ne tekintsen önhitte. Nem azért, mert engem értett meg, hanem mert minden szava, minden sora s azok a csakugyan jázminillatú, édes-fájdalmas hangulatok ezt árulják el. Én nem vagyok fellegek közt kódorgó lélek. A romántikát se szeretem. De a mi ismeretségünk az én életem egyetlen s örökkétartó romántikája. Minden szívnek van egyetlen ilyen, de az enyém, a mienk a legszebb.”

ILON Ezt csak a levél írója ismerheti rajtam kívül.

ADY *(újra idézet a levélből)* „A minap egy pesti kávéházban reggelig virrasztottunk. Ne haragudjon: magáról beszéltem. Rég nem találkoztunk, s egy hosszú éjszakán beszélünk a mi egyforma szíveink tragédiáiról. És mikor magáról beszéltem, s elmondtam, hány édes perczet szerzett nekem: az a szegény fiú könnyezve sóhajtott fel: te nem éltél már hiába, elérte a költőlélek legnagyobb diadalát, de mikor fog engem egy lány-szív így megérteni!... Mert ő is olyan rajongó, mint én. A szeretkezés csak szomjasabbá teszi, s szerelmet óhajt, mindent megtisztító szízi szerelmet, mely két lélekkel felejteti a föld s az élet nehéz, sokszor öngyilkosság felé kergető keserveit. Ezt köszönöm én magának, édes Illi...”

ILON Nem illik tréfálni, uram. És éppen ma, ezen az estén, amikor nyolcvan év álmát engedem el a magasságos égbe. Honnan jött maga?

ADY Lebuktam ide közétek, földi pályára terelt a végzet.

ILON De honnan?

ADY Jöttem a mennyországból, amit ott Párizsban mondanak: Je viens du ciel ou, comme on dit chez nous, de Paris.

ILON J'étais également à Paris pour chercher des souvenirs. (*Megismétli magyarul.*) Én is jártam Párizsban, az emlékeket kerestem.

ADY Ezt is csak mi tudjuk így mondani, hogy „emlékeket kerestem” – a franciák ilyesmit nem „keresnek”.

ILON Igen, kilencszázharminchétben, mikor nyugdíjaztak, megvettük Szoboszlón ezt a házat. Női bajokra, állítják, jó az itteni víz. Kivéve a hisztériára. A maradék pénzből pedig kimentem Párizsba, hogy lássam azt, amit harminc évvel azelőtt Ady is láthatott. Ősszel mentem, gyönyörű ősz volt! Hulltak a sárga levelek, mindegyiken volt egy vers, a széllel együtt búgtak a strófák: „A felhő sem olyan, mint nálunk / És milyen más az Őszi fény! / Nem csokol oly megejtő csókkal, / Mint ifjúságom szép helyén. / – Milyen az ősz? Olyan bűbajos / Álomba ringat most is ott?... / Megkérdeném, de messze vagytok / Százszor irigyelt boldogok.”

ADY „Megkérdezem magától, édes: / Milyen az ősz? Oly szép talán, / Mint mikor egymásról álmodtunk / Sok fényes tündér-éjszakán? / – Milyen az ősz? Az őszi rózsá / Nem hervadt, szép, mint egykoron, / Amikor együtt nézegettük / Elábrándozva boldogon.”

ILON Október végéig éltem ott, nyomában jártam minden sornak a Szajna partján és a Bois de Boulogne-ban. Ez a szép ősz csak a miénk volt a Quartier Latinban és a Jardin de Luxembourg-ban. Ady hangja kondult a Notre-Dame harangjával, Ady volt a szélben, mikor a szoknyám libbent a Ponte Neuf-ön a Louvre-ba sétálva. Aztán hazajöttem. Úgy éreztem, minden szép ott maradt Párizsban. És ott maradt örökre Ady Endre is. Csak sírtam karácsonyig. Már nem volt velem a költő, már nem láttam úgy, mint régen, mikor a Kaszanyitzky üzlet nagy portálja mögül lestem a szerkesztőségéből kilépő, mindig siető fiatalembert. Minden elveszett! Karácsonyig sírtam, senki nem tudta, mi bajom. Magamra maradtam, és semminek nem láttam értelmét. És akkor, karácsony este a kályhába dobtam a naplót.

ADY Szegény kis napló. Mit vallottál neki?

ILON Szerelmet.

ADY És elégetted.

ILON El. És majdnem a leveleket is bedobtam a tűzbe.

ADY Talán kár lett volna.

ILON Mikor már minden mindegy? Holnap ugyanezekért a levelekért pénzt kapok. Nagyon sok pénzt a titkomért. Rosszabb ez, mintha a kályhába dobnam –

ADY Kíváncsi Illim, te drága szent! Egyszer el kell jönnie a pillanatnak, mikor a dolgokat elengedjük. Ellökjük a csónakot a parttól, és a vízre hagyjuk magunkat.

ILON De az a pillanat mégse most jött el! Ez az este az égi jel. Érzem, hogy nem szabad! Nem adhatom el, nem adhatom oda. Megőrzöm titkun-
kat a sírig, megőrzöm azon túl is. Egyszer már rendelkeztem úgy, hogy a kazetta velem jöjjön némán a néma mélybe. Maradjon a titok örök-
ké titok, ne álljon közénk senki se!

ADY Talán könnyelműség volna azt a csúnya földet ily becses ajándékkal meglepni.

ILON „Lelkem szabad. Feloldva minden, / Mi szárnyait leszegé, / Repül-
het már a magas égig / Vagy egy kopár temetőn végig – / Most ásott,
néma sír felé...”

ADY *(folytatja)* „Emlékednek végső foszlányát, / Ledöntött bálvány, eldo-
bom, / Egy sóhaj... óh, bár véle szállna / Egy üres élet végső lángja, /
Míg elcseng utolsó dalom!...”

JOLÁN *(kinéz a szobából a teraszra néző ablakon, Bertának)* Itt van! Eljött
végre!

BERTA És e kezdettel ér véget Ilon meséje.

JOLÁN Nem különös, hogy székről, asztalról neki én egy szót se szóltam?

BERTA Hát ki tudja azt igazán, ki jött közénk inkognitóban.

ILON „Álmok rabja lettem, csak álmokért élek, / Egy mámoros álom lett
nékem az élet.”

ADY „Bolyongunk, égünk, lelkesedve, vágyva, / Nincs egy reményünk,
mely valóra válna, / Míg sírba visz az önvád néma átka.”

ILON „Gyönyörű álom volt, / A Te kezed szőtte, / Áldjon meg az Isten /
Százegyszer érte, / Milliószer érte!...”

ADY Én is köszönöm a leveleidet, az életemet mentették meg akkor, ab-
ban az utolsó, cudar debreceni évben. Senki nem volt mellettem, senki
nem szeretett engem, se barát, se lány, se az Isten. Ezért korhelyked-
tem, és ezért volt nagy a hangom. Sárba ragadtam én ott, nagy fekete
sárba. Az egyetlen melegség, az egyetlen angyal voltál akkor, aki nekem
ott egy csepp is számított. „Tünedező alkonyvilágnál / Olvasgatom a
levelet... / Tatjana sír, sirat egy titkot, / Egy vágyat, amely elveszett. /

Úgy fáj nekem az, amit ő ír, / Könnye az én szívemre hull... / ... És mégis, mégis levelének / Ujjongok mondhatatlanul...”

ILON „Tatjana sír. Siratja titkát, / Egy álmot, amely elveszett, / Egy titkot, melyet most vallott be / S melyet már régen érezek!... / Közel voltam a kárhozathoz, / Mely felé asszony-kéz dobott – / Az ő aggódó lelke volt tán, / Amely a szírtén átfogott...”

ADY „Én nem tudom, rózsás az arca, / Vagy halvány, sápadt, vértelen. / Csak azt tudom, hogy lelke tiszta, / Szívében dal van s szerelem... / Én Tatjánám, ne félj a gúnytól, / Ne sirasd azt a levelet: / Megmentetted az én hitetlen, / Veszendő, bűnös lelkemet!...”

ILON Bandim!

ADY Ott voltál, és mégse voltál, ezt nehezen tudtam megbocsátani neked. Egy idea voltál, a legtisztább lény, akiért meg tudtam volna halni. Az asszonyok engem mindig csak megkínóztak! Nem akartál látni, nem akartál velem találkozni. „Szomoru szíveknek / Szép szomorú nóta / És gyöngyöző bor volt / A meggyógyítója.”

ILON „Te, aki már ezer élet közt / Osztottad szét a lelket, / Elképzeled, hogy egy egész szív / Mást nem, csak tégedet szeret.” Ha tudtam volna, Bandim, hogy ennyire –

ADY Igen, ennyire.

ILON Félttem.

ADY Én jobban, hogy nem lesz nőm soha, aki ilyen tiszta volna. De attól is, hogy a verseim se kellene senkinek, hogy jogász sem leszek, legfeljebb egy robotos zurnaliszta, hogy én csak elveszett ember leszek. Olyan, aki hercegnőjével is csak levelezni tud, ahelyett, hogy a Nagyerdőn lopna tőle csókot.

ILON Én nem mertem –

ADY Pedig már nyáron tudtam, ki vagy. A postán egy kislány vette föl a neked írt poste restante leveleimet. Volt a redakcióban egy betyár újságíró kollégám, szerette a detektív történeteket, a rejtélyes ügyeket, hát ügyesen kinyomozta a címzettet. És én egy poros és fáradt nyári délután, augusztus vége lehetett nyolcszázkilencvenkilencben, a fehér csipkés batiszt blúzodban, ami a hőség ellenére is nyakig volt gombolva, megláttalak a Piac utcán. A Kaszanyitzky üzletből léptél ki éppen, a hónod alá volt csapva a nagy postakönyv, a fiákereket néztél az úton, hogy mikor rohanhatsz át közöttük. Srégen mentél a nagypostára, sietned kellett, mert záráshoz közeledett a hivatal. Kis kerek szalmakalapod fél kézzel tartottad a rohanásban. Bokáig érő hosszú, szűk szoknyát visel-

tél, a szürke posztó finoman rajzolta ki fiatal és karcsú tested minden szépségét. A szoknya szűk volt, nem engedte a szapora lépteket, pedig sietnél nagyon. Néztelek mosolyogva, és lassan elindultam utánad. Úgy döntöttem, hogy leszámolok az illúziókkal, álljunk szemtől szembe. Mégis, mi történhetne? Legföljebb kapok egy pofont. Egy párbajhősnek ez igazán semmiség. De aztán, hopp, te voltál az utolsó, akit a kapuszolga beengedett. Álltam ott bambán valameddig, elszívtam egymás után két cigarettát. Láttam az ablakból, hogy a kereskedésnek gazdag ügyfélköre lehet, ha ennyi levél megy postára. A stempli, az iktatás az idegeimet húzta. Dühös voltam magamra, és dühös voltam rád is. Jól megnéztelek az ablakon át. Háttal voltál, a kalapot a széles pultra tetted. A hajad divatosan volt körben felfogva, mint egy dús fészek, ami a nap végére kicsit szétilálódot. Kilógtak belőle mindenféle édes szálak és tincsek. Ám a legszebb, amit nem felejték, hogy a hátad közepén, a finom kis fehér blúzon vékony csíkban átütött a verejtéked. Csónak alakja volt annak a szép izzadásnak, a hajad volt a felcsavart vitorlája. És én ekkor megéreztem, mi ketten más kikötők felé hajózunk.

ILON A posta mindig foglyul ejtett. Kaszanyitzky úr későn zárt, a posta meg túl korán. Jobb lett volna, ha megvársz akkor. Nem tudom, mit tettem volna. Nem tudom, hogyan fogadtam volna a leleplezést. Szégyent éreztem volna, az biztos. És talán két pofon sem lett volna túlzás. De lehet, csak elfutottam volna.

ADY „A te napod, a te virágod / Ejté meg egykor lelkemet; / Azt a napot, azt a virágot / Feledni nekem nem lehet!”

ILON Annál szebbet, jobbat nekem senki nem mondott és írt, amit a *Válasz* versedben adtál tudtomra –

ADY „Azt, amit más örülten hajszol / Egy hosszú, kínos életen, / A kétség átkos órájában / A sors megadta én nekem.”

ILON Igen, de nem ezzel jegyeztél el örökre, egy életre hűséget fogadva neked, hanem ezzel: „Áldott a kéz, amely megadta / Ez áldott, édes biztatást, / Áldott a szív, mely némán szenved / S mégis tud vigasztalni mást.”

ADY „Álmod hová szállt s kié volt a vágyam, / Titok maradt az, szívünk rejtekén. / Talán a mult viharzott át előtted / S előttem halkan tűnt fel a jelen... / Hidd el, mi csupán csaljuk a világot, / Arcunkon is hazug az ifjúság,”

ILON (*folytatja a verset*) „Én az álmod szeretném visszahozni, / Te tán szívedbe vágyat oltanál – / Küzdünk egymásért hasztalan, hiába: / Köztünk a multnak tiltó romja áll!...”

ADY *(folytatja a verset)* „Ne vádoljunk senkit a multért, / A vád már úgyis hasztalan. / Talán másképp lehetett volna, – / Most már... mindennek vége van!... / Várunk a csendes félhomályban / Valami csodás balzsamot, / Mely elfeledtet mindent, mindent / S meggyógyít minden bánatot...”

ADY / ILON *(mindketten egyszerre mondják tovább)* „... Olyan a színpad, mint a lant világa, / Kifosztja lelkünk s lelket mégsem ad – / A boldogságért küzdünk, mindhiába: / Boldognak lenni nekünk nem szabad!”

ADY *(a versszakot soronként váltakozva mondják)* „Én reszketek egyedül el-kárhozni,”

ILON „Magammal vinném beteg lelkedet...”

ADY „De végzetünkkel mindhiába küzdünk:”

ILON „Nekünk együtt még halni sem lehet!...”

Ilon sírni kezd, a nővérek kijönnek a teraszra.

BERTA *(Adynak)* A versek mindig felzaklatják.

JOLÁN És ő mindennap zaklatott –

BERTA A séta megnyugtatja.

JOLÁN Mert muszáj tartania magát.

BERTA Levegőznek egyet, az segíteni fog.

JOLÁN Ha szép az idő, a közeli Bánom temetőbe szokott menni Ilon, de már sötét van arra. Jó lesz itt is, a közeli parkban. Sok vendég csalinkázik még ilyenkor.

ADY A korzó nem lesz hosszú, jövőnk nemsokára. Addig is egy kancsó laza kabait tehetnének a kisasszonyok a Bunda asztalára.

Ady és Ilon el.

III.

Berta és Jolán a teraszon

BERTA Csak Ilon meg ne gondolja magát! Sok pénztől esnénk el.

JOLÁN Hát már csak nem fogja!

BERTA Megfojtom akkor! Ezért hallgattunk egy életen át Ady-verseket?

JOLÁN Ilon élvezte. Egy kicsit én is szerettem...

BERTA Hát... néha nekem is tetszett. Már majdnem fújom mindegyiket kívülről. Csak ne írt volna olyan sok verset.

JOLÁN Nagy költő volt.

BERTA Elég lett volna egyet-kettőt.

JOLÁN Biztos, sok volt neki az i k k l e t. *[Ezt így megnyomva, fonetikusan!]*

BERTA Az ikklet az tényleg sok volt neki. Az is sok volt. Sok volt még más is.

JOLÁN A művészeknek mindenből sok van, ők gazdagok.

BERTA Mi meg szegények vagyunk. Kell az a pénz, amit a levelekért adnak. Maholnap szeptember, és még tüzelőnk sincs a télre. Én a kútba lököm, ha nem adja oda.

JOLÁN Te, Berta. Megnézted jól ezt a fiút?

BERTA Csinos legény. Csak sokat szaval.

JOLÁN Nem úgy! Észrevetted, hogy ez is olyan füstös képű, gülűszemű. Mikor délelőtt beszéltem vele, a többi színész is Bandinak szólította. Holnap a szabadtéren ünnepi műsor lesz, ő is játszik a *Három nővér*ben. Valami szovjet háborús darab.

BERTA Akkor azt Ilonnak nem szabad látnia. Még rájönne, hogy a boldogját járattuk vele. Mi is hárman vagyunk nővérek, és ha meglátná a három mádam között a Bandi gyereket, még félreértené.

JOLÁN Holnap már mindegy, ha a pesti urak fizettek a levelekért.

BERTA Kicsit aggódok miattuk. Mennyit loptál ki a kazettából, hogy Ady felkészülhessen a szerepre.

JOLÁN Nem tudom. Nem számoltam, csak belemarkoltam. Meg kell hagyni, tökéletesen adja elő. Mintha tényleg ő írta volna a verseket.

BERTA Jó színész.

JOLÁN Furcsa.

BERTA Miért furcsa? Te hoztad ide. Te láttad meg a piacról jövet. Azt mondtad, nagyon hasonlít rá, és hogy ő biztos rá tudja venni Ilont, hogy nagy szolgálatot tesz az irodalomnak azzal, ha a levelet tudós emberek kezébe adja. De ez a Bandi nem rábeszéli, hanem zsonglőröködik az emlékekkel. Honnan tud ez ennyit?

JOLÁN Furcsa. Ezt az asztalt a székekkel együtt nem is ismerhetné. Nem is tudhatna arról, hogy a Bundából valók.

BERTA Csakugyan. De hát örülünk neki, hogy ilyen jól megy a dolog, és Ilon nem gyanakszik. Kétely sincs benne. Akkor mi se akadjunk fönn. Ha neki jó, nekünk még jobb.

JOLÁN Nekünk már ez is ünnepi műsor.

BERTA Tényleg, mit láttál még a városban?

JOLÁN Fel vannak lobogózva az utcák, az oszlopokon jobbról magyar, balról meg vörösek a zászlók.

BERTA Szép lehet... Milyen műsor lesz még?

JOLÁN Lesz nóta is, opera is. A sokféle vendégnek sokféle az ízlése.

BERTA Egy fürdővárosnak adnia kell magára. Utcai festő is annyi van, a képeik olyan szépek, élethűek. Holnap lesz Szent István ünnepe.

JOLÁN Az Alkotmány ünnepe.

BERTA Nekem Szent István akkor is. Mindenki tojik az alkotmányra.

JOLÁN Csak a Bandi gyerek el ne caparázza azokat a leveleket.

BERTA Könnyelműség volt neki odaadni.

JOLÁN Nem te biztattál, menjek vissza, beszéljek vele, vigyek levelet?

BERTA Sokat érnek ezek a kis szuvenírek. Valahogy még vissza kell csempésznünk a dobozba.

JOLÁN Ilont az emlékek sodorják. Megnyílt előtte a csodák birodalma. Kislány lett megint, mesékben hisz. A királyfi megjelent.

IV.

A sétáról visszatér Ady és Ilon, a nővérek kancsót tesznek az asztalra, majd bemennek a házba.

ADY „Kigyúlt az égen esti csillag, / Szállong az éjben rózsá-illat. / Valami édes, halk zene / Távolról mintha zengene...”

ILON *(folytatja)* „Szerelmes, fájó, bús a nóta: / Sirászi kertben nincs már rózsá.”

ADY „Hazugság akkor minden, minden, / Egy átálmodott kárhozat, / Amely még szebbé fogja tenni / Az eljövendő álmokat.”

Ady Ilon mellé lépve táncra nyújtja a karját. Ilon elfogadja, összesimulva lassú táncba kezdenek, zene nem hallatszik. A verssorokat tánc közben is mondják tovább.

ILON *(folytatja)* „Mikor álmomból fölébredtem, / A percet meg nem átkozom – / A lelkedhez kapcsolom lelkem / S mint régen, ismét álmodom.”

ADY *(folytatja)* „Ha szeretlek... Ne adja Isten, / Hogy hazug legyen ez a hit!...”

ILON *(folytatja)* „De mért?... Legyen hitvány hazugság, / Elég, hogy engem boldogít. / Ha úgy érzem, hogy most szeretlek, / Haljak meg most, ez üdv alatt –

ADY *(folytatja)* „Többet ér egy hosszú életnél / Egy álmot nyújtó pillanat!...”
Ady megcsókolja Ilon kezét, majd a száját is. Ilon nem ellenkezik, egy darabig összesimulva állnak némán, majd a kancsóból Ady bort tölt magának.

ADY Figyelmesek a nővérek, bort is tettek a kávé mellé. Nekik aztán mindenre van gondjuk! Ilyen a féltő, testvéri gondoskodás.

ILON Hárman maradtunk, öten voltunk lányok. Berta és Jolán jött velem Debrecenből.

ADY Mint az asztal a székekkel az Angol Királynő Hotel Bunda étterméből.

ILON Onnan, de nem egyenesen. Főnököm, az üzletvezető tulajdonos, Kaszanyitzky András vette meg, mikor a szálló bezárt. Voltak neki onnan szép emlékei, és hát azt is tudta, sok rossz bort Ady is megivott ennél az asztalnál.

ADY Néha akadt jó is egy-egy jobb prömier után, ha a direktor nem farkodott. Ott aztán voltak víg estői kicsiny kompániámnak, úgy is, hogy csak vágtuk a füstöt csüggedésünkben, szép reményeinket sirattuk Dankó Pista nótájával.

ILON Nagy volt akkoriban az élet, a muzsika. Banketten jártam ott magam is.

ADY Nagy... A nyomorúságban volt néhány szabad óra. Vagy még az se, mert nekem az is munka volt. Figyeltem a szót, miből írhatok hírt, verset, kroit. Ennél az asztalnál Kíváncsi Illinek is írtam pár levelet.

ILON Sose tudtam. Kaszanyitzky úr nyugdíjazásomkor a következőt mondta: Na Ilon, negyven évig szolgáltál hűséggel. Abban hiba sose volt, a könyvelésben mindig passzoltak a számok. Haszon is volt bőven. Bizalmi posztodon soha el nem árultál. Nagy titkok tudója voltál pedig, hogy a vas, az üveg, a porcelán mitől keljen el, mitől legyen kíváncsú. A konkurencia sem szakított el tőlünk. Ezért becses szolgálataidért bármit kérhetsz tőlem.

ADY És te ezt az asztalt kérted –

ILON Kérhettem volna mást is, ékköves gyűrűt, aranytárcát gravírozással, de nekem csak ez kellett, amin Ady búsult. A székeket András úr ráadásaként adta. És adott még egy párizsi címet is, ahol jó szállást és ellátást kaphatok mosással, mert ott, a Passyban, a Boulevard Delessier-en ismerik őt, és a szobát rá való tekintettel jutányosan megkapom.

ADY Kocsiztam arra a Bois-ba menet. Emlékszem. A szép szemek szomorúsága mindig megigézett. Nekem szerelem kellett, annak minden nyavalyájával együtt, a flörtölő biztatástól a kiábrándulásig. A beteljesüléstől a csalódásig. Izgató kettős játék a hódítás, a kaland nyugtalanító tudatával. Szerettem rajongani. Szerettem a szenvedélyt!

ILON Igen? Miért nem fogtál el az utcán? Miért nem pofoztál föl, hogy hagyjam abba a bújócskát? Hatvan év szenvedésétől kíméltél volna meg.

ADY Édes Illim! Néha a tisztaság is riasztó tud lenni. Hogy nem vagyunk méltók a másik jószágára. Meg egyébként is, nőkkel én nem párbajozom. És úgy hiszem, az sem segített volna. A leveleid nem mutatták, hogy ennél kisebb bátorságra is vetemedhetnék. Félttem, hogy elriasztalak.

És ahogy akkor írtam: „Mert elválni úgyis el kellene válnunk. Hív a nyüzsgő élet s még most egyedüli ábrándom: a dicsőség utja. Lehet, nem érem el, de ellentálni nem tudok. Ehhez a küzdelemhez egyedül kell lenni, mert az úton örvények forognak. S nekem pedig csak magamat szabad elveszítenem... Kerülni fogom hát magát, s nem fogom a maga sorsát az én nehéz, küzdelmes életemhez fűzni. Lehet, ez a szerelem megváltás lenne, de én mégis félek... Így csak keresi két szív szerelme egymást az illúzió ködében, úgy talán mindkettő kárhozatba jutna!... Bármerre visz sorsom, nem felejttem el és siratom magunkat...”

ILON A sírásból nekem több jutott.

ADY Távozásom előtt, december elején hívtalak a Csokonai Körben tartott búcsúbankettre és felolvasásra, annyira vártalak – nem jöttél.

ILON Akartam, de nem merem. Visszatartani, éreztem, úgyse tudlak.

ADY Talán megszőktetlek akkor, amilyen bolond voltam, vittelek volna magammal. Vittelek volna Mindszentre vagy Párizsba. Ki tudja? Ha eljössz, talán a sorsunk is másképp alakul. Válaszod a hívásra csak annyi volt, hogy nem elvesztöm akarsz lenni, hanem őrangyalom. És én hittem sokáig, az vagy, édes Illim, őrangyalom. Egy beteg ember angyala, aki vigyáz rám, de valahogyan mégse vigyáztál eléggé. Főleg később, mikor új asszonyok veszedelmes közelébe kerültem. Jó lett volna meggyógyulni, háborút feledni, saját házban lakni, amelynek tűzhelyén soha ki nem alszik a láng, mert azt is egy angyal őrzi. Jobb őrangyal kellett volna minékünk. Írtam akkor is: „Rosz őrangyala lehet, édes Illim! Megengedte, hogy lelke az én lelkem sorsához fűződjék. Én azt hiszem, hogy én csak kárhozatba döntök mindenkit... Áldja meg az Isten, hogy nem vigyázott magára s engedte, hogy pár perczig visszaszálljak a fel-támadt álomországba... Óh bár csak abban a perczben haltam volna meg. Álmodozva s bízva...”

ILON Te is álmodoztál, és engem vádoltál álmodozással, hogy begubózott lepke vagyok, aki nem akar a fényre jönni. Vágytam én többre, de csak angyalságig vittem. Lehettem Ady Endre angyala. Fiatalember voltál tele aggódással és szorongással, helyi költő és társasági téma. Elfogadtam, hogy elmész, küzdeni akarsz. Ott és akkor még senki, de én már láttam az üstökös csóvját kigyúlni. Senki nem sejtette akkor, milyen pályát fut majd a magányosan száguldó égitest. Arra kértél egyik leveledben, hogy „maradjon meg az én régi, vigasztaló őrangyalomnak. Írja meg szívének minden panaszát, hisz senki sem érti magát úgy meg, mint én, kinek szintén egyedül kell állnia az életben”.

ADY Nem kellett volna külön magányban élnünk, ha a szívünk meg egyben volt.

ILON A szívvel nem volt baj. Leírtad a levélben: „Ki tudja, ha meg nem tudom, hogy van a világon egy szív, melynek dobbanása egy az enyémmel, – azóta már el nem dobok minden életterhet?...”

ADY Még szeánszra is elmentél válaszáért, a spiritiszta is azt mondta, hogy találkozz velem.

ILON Bizonytalan voltam. Biztos választ akartam.

ADY És kaptál biztosat? Egy médium csak nem tévedhet. Mert ő is csak a szívedből olvasott.

ILON Meglehet, de én más női szíveket is láttam kényelmetlen páholyomból, ahová a véletlen ültetett.

ADY Szemrehányásaid már akkor sem voltak hozzád méltók. Sokszor nem értettem, miért bántasz. Félreértettél, mert mintha magadat sem értetted volna. Elkeserítettél. Csak féltékeny asszonyok használtak akkoriban olyan vádló szavakat. Hajszál választott el attól, hogy fel ne keresselek. Hogy véget vessek a komédiának.

ILON Aztán verset írtál: „Ha van lelked a szakításhoz, / Ha van erőd a feledéshez: / Szakíts, feledj!.. / Úgy sem volt az szerelmi mámor, / Csak egy szeszély, mit szít a távol. / – Isten veled!...”

ADY *(folytatja)* „Bolondság volt ez is, mint minden. / Silányság volt ez is, mint minden, / Álom csupán... / S én, aki mindent elvesztettem, / Hogy rohantam e lehetetlen / Álom után!...”

ILON Már akkor is láttam az arcodon a szomorúságot és a kint, ha az utcán összefutottunk. Úgy tettem, mintha nem tudnám, ki vagy.

ADY Én is... A pókerezők maszkja, azt hiszem, rosszul állt nekünk.

ILON Mi egymásban a szomorúságot szerettük. Azt leplezni pedig nehezen lehet.

ADY „Hogy ámitni nem tudtuk egymást, / Friggyé ez úgy sem válhatott, / Én a nőt nem láttam sehol sem, / Te meg a férfiállatot. / Két sáppadt, fáradt ember üdvét / Egymásra lelve sem leli, / Hejh, édesem, kár volt ily ifjan / Hazudni elfelejteni!...”

ILON *(folytatja)* „Csak annyit tudtál volna szólni: / – Én ifjam, szép vagy és deli... / És én bár sügni bírtam volna: / – Enyém légy, tested vágyteli! / Talán egy kéjes pillanatra / Felébred két test, két halott, / Hejh, de mert hazudni nem tudtunk, / Friggyé ez még sem válhatott!...”

ADY Ösztönösen szerettelek. Mert vannak ilyen őszinte ösztönök. De vannak másfélék is, erősek, vadak.

ILON Láttam, keresed a nőt, aki elé letérdelehetnél, és azt mondanád neki:
„itt az életem, vedd el, a tiéd!”

ADY *(újra tölt a kancsóból)* Mondtam én ilyet valaha? Te voltál az egyetlen romantikám az életben. Már csak ezért sem hazudtam volna. Életemet adni annak, aki éppen megmentette azt?

ILON Megint azt a fölényeskedő hangot érzem.

ADY Édes Illi, ne bosszants! Ez a fölényeskedés és számonkérés neked régi mániád. Miért lettem volna fölényes, ha a szíved után a kezedre is vágytam. Még a kis novelládat is dicsértem, ami megjelent a *Debrecenben*.
Próbálja megfogni Ilon kezét, de az sértődötten elhúzza.

ILON Most már hiába kapsz utánam.

ADY Csacsi vagy megint.

ILON *(az egyik csészét megpróbálja Adyhoz vágni, és ez jól hallható csörömpölés)* Több sose voltam neked!

ADY Hoppá! Ezek az emlékek kicsit erősek –

ILON *(fölkapja a cukortartót)* Miért jöttél vissza? Csak megölsz! Megölsz a múlttal!

ADY *(kiveszi Ilon kezéből a cukortartót)* Ne tedd! Ne törjünk össze minden régi dolgot! *(Békülékenyen.)* Édes Illim, te olyan jó voltál hozzám, ne bánts, ha már megjelentem itt nálad annyi év után. Hát már nem emlékszel, mit írtam: „Édes Illi –, Maga lehet a legszentebb, legideálisabb lelkű lány, ki a lelkével is szeretni készlet! És most már írok; nem az eszemre, de szívemre hallgatva. Szegény beteg vagyok. A régi vágyak összetörték, a régi érzések elhaltak szívemben. Nem szeretek, s azt hiszem, hogy engem sem szeretnek. Egyetlen vágyam [...] van, s mit ér, ha valósul?... A siker, a hír jéghideg, ha a szívünkben senki képe nincs. De meg nem is érem én el ezt az utolsó, megmaradt vágyat sem soha!... Nincs nekem elég hitem és erőm a harczra, eltapos a kenyérért futó, durva tömeg. Illi, édes! Úgy érzem, hogy a maga szerelme meg tudna váltani engem. Be tudná tölteni az én üres életemet; erőt, éltető erőt adna küzdelmemnek a nagy célért, s vissza tudna talán adni magamnak és egy megtört szívű, zokogó anyának, ki a távolban is érzi, hogy az ő fia fáradtan, hit és remény nélkül indul az élet és az eszmék harczába... Meg tudna váltani, érzem én azt. Csodás, ritka szív a magáé. Én érzem ezt. Fel fogom én magát találni. Megálmodtam, hisz’ írtam, hogy már ismét álmodok. Illim édes, névtelen, ismeretlen tündére az én életemnek, akarsz-e őrangyalom, erőm és célom lenni?... Meg kellett, hogy

ismerjelek, mert – búcsúzni akarok. Egy szavad s én ujúlt erővel kezdem meg a harcot távol tőled s mindig veled.”

ILON „Távol tőled s mindig veled” – ez volt a mi mottónk egy életen át. Közel hozzád más asszonyok kerültek. A fehér csipke és az édes parfüm az eszed vette. Neked színésznők kellettek.

ADY Nem, az teljesen más lapra tartozik. A csalfaság, a flört, a kelletés alkatrésze volt mindegyiknek. Amíg bolondul a férfi, bolondságokra képes. Megcsúfol mást is, ha kell, saját magát is, csak hogy célhoz érjen. Ármányok útja ez finom hazugságokkal és elhallgatásokkal. Meggyászoltam én már minden édest ott, a hetedik mennyországban. Csak Kiváncsi Illit nem tudtam még.

ILON Az én lapom vajon melyik könyvből hull ki? (*Ady hallgat.*) Nem felelsz. Mint egykoron, mikor sokáig vártam válaszodra. Olyankor közömbös hallgatásod miatt kitört belőlem a titkon emésztő, fájdalmas feszültség. Mi, lányok és asszonyok témák voltunk a nagy műben, vagy csak egy kis versikében. „Mindegy. Sorsom megérdemeltem... / Csálóka álmok léha bábja / Nyűgként minek jön a világra?... / Kinek nem kell a tucat-élet, / Egész szépen aludni térhet.”

ADY (*folytatja*) „Engem nem köt semmi ígéret, / A nagy mindegyre esküszöm már, / Óh, de az az utolsó részlet: / Attól, csupán csak attól félek...”

ILON (*folytatja*) „Ha feltámadnak mind az álmok, / Ha fölkeresnek mind az árnyak –

ADY (*folytatja*) „Óh, e rémes elszámolásnak / Órájától reszketve félek!”

ILON Az „utolsó részlet” én vagyok.

ADY De tőled nem félek! „Igen: tengerek, városok, / Asszonyok, vágyak föllebegnek / S rajtuk Páris a korona. / Ragyogóbbak, szebbek, / Mint a legforróbb látomások. / Volt-e hozzájuk közöm egykor, / Vagy ezt mind mások / Ölelték és csodálták? // Óh, jaj annak, aki feltámad / S nem érzi önnön-életét, / Én azt várom: valaki majd / Hívni fog / S édes, meleg szájjal / Sugja meg majd, hogy ki vagyok.”

ILON „Belőlem fognak nézni / Téged és egy kék tavat / S mit e földön nézni / Még szabad. // Visszaadok én mindent, / Ha visszaadni lehet, / De nem adom vissza / A szemed.”

ADY „Azt az édes, szerelmes álmot, / Melyből az élet felriaszt, / Ne hidd, hogy a szemedre hányják, / Hiszen csak álmodtuk mi azt!... / Nem a nyugalom. Az én lelkem / Megölné a csend, nyugalom, / Csak egy intést, biztatást vártam, / Ha zokogásba fúl dalom, / Szívemből ömlő, bús dalom.”

ILON „Ha van lelked a szakításhoz, / Ha van erőd a feledéshez: / Szakíts, feledj!... / Úgy sem volt az szerelmi mámor, / Csak egy szeszély, mit szít a távol. / – Isten veled!...”

ADY Válaszom most is annyi, mint régen, amit postán küldtem: „ismét félreértett, s nincs oka haragra. A mi társadalmi és egyéb nyomorúságos viszonyaink között egy fiatal lánynál a magáéhoz hasonló, betegségre hajló, túlérzékeny kedély kész öngyilkosság. Még most segít egy csepp gorombaság, később már előáll a katasztrófa. Ez pedig egy olyan előkelő, nemes gondolkodású, csupa-szív kis lányért kár volna. Nekünk, érzékenyebb szíveknek szükségünk van egy külön világra; hisz írtam már édes Illimnek, hogy magam is befelé, magamban élek, s nálam a külsőség csak kényszer, de a maga ábrándozását betegesnek tartom. Nem egy határozott belső világ az, hanem a fántázia lázas csapongása. Mondtam s beváltottam, hogy goromba leszek, s most arra kérem, hogy legyen könyörületes: bocsásson meg! Ezzel a köztünk felmerült lovagi-as ügyet becses hozzájárulása reményében befejezettnek nyilvánítom, s csak egyre kérem: több bizalmat s több reményt tápláljon a szívecskéje.”

ILON Ebben a ládikában őriztem meg a leveleidet.

ADY Holnap pedig túladsz rajtuk.

ILON Nem túl, hanem nyilvánossá teszem. Vannak még Ady-rajongók, akik kettőnkéről semmit sem tudnak. Az irodalmat szeretőknak kell ez a kincs. Nem tarthatom meg önzőn magamnak. Ezekből valami szépet más is meríthet, vagy szőhet újabb álmokat.

ADY Kiárúsítasz! Dobtad volna a kazettát is a naplóval együtt a tűzbe! Te akkor leszámoltál velem. Egy pillanat alatt elemészthetnél volna mindent. Itt kezdted új életet. Munkád már nem volt Debrecenben. Jött a szilveszter is, kisöpörtél mindent. Új helyen, új évben, új életet.

ILON Csak magamat emésztettem! Az új életem is régi volt, mert én voltam az is, és ugyanaz maradt benne Ady Endre, aki volt.

ADY És az ki volt?

ILON Bús, szerelmes poéta, érzékeny szívű, meg nem értett ember. Fiatal volt, hát kissé szertelen. De gyors eszű, legjobb tollú harcos, akiben lélek lakozik, aki meglát minden sunyiságot és ferdeséget, aki bátor, és ezért mer őszinte lenni. Félték a szókimondásától, mert az őszinte és igaz dolgok szembesítik az embert saját hitványságával.

ADY Gyűlöltek engem, mert ki szereti azt, ha az orrát úgy verik bele a piszkába, mint a macskáét szokás?

ILON A meg nem értettség fájó tud lenni, ismerem ezt az érzést, ha a saját magába vetett hit a kivételesség érzetével párosul.

ADY Volt bennem becsvágy, és volt közben sok apró megsemmisülés. A csüggedésem és az a nyomott kedély majdnem elpusztított. Egy nagy hiány volt az életem. Lehettem volna a szürkék hegedőse, ha hagyom, de bennem Csokonai legkisebb öccsét sem látták. Jövünk ide, a világra, és nem tudjuk, mi vár. Máig érezzük a százéves villámok hatásait. Szétzúzott világunk szilánkjeival élünk együtt, melynek fájdalmát nem egyformán érezzük. Nem elegendő csak egy villámot megragadni vagy egyet háritani. Én egy voltam, de voltak nálam veszélyesebbek is. Csóvás emberek, geszti bolondok, kik magyarkodván a gyűlöletre esküsznek, ilyenek mindig lesznek, és kartácsot dobnak a szelíd szegények közé.

ILON „Most itt állok akaratlan, dermedtje / Ezer, hazug, játékos mátkaságnak, / Futó csillagok fényüket rám-szórták, / Elkábítottak olcsó mandragorák / S az Élet helyett nem jöttek csak órák.”

ADY „Bolondság volt ez is, mint minden. / Silányság volt ez is, mint minden, / Álom csupán... / S én, aki mindent elvesztettem, / Hogy’ rohan-tam e lehetetlen / Álom után!...”

ILON Kegyetlen vagy!

ADY Kegyetlenek az álmok!

ILON Kegyetlenek a fantomok!

ADY Kettőnk közül, hát nem is tudom, ki volt az! Elérhetetlen!

Ilon próbál Ádyba kapaszkodni, de ő elhúzza a karját.

ADY Az utam lehettél volna, és lehettél volna a gátam is. Aki megfut a valóság elől, az gyáva. Álomvilágot építettél, és egyedül maradtál. Méltányolom, hogy értem és miattam, de ez holdkórosság.

ILON Az élők elviselhetetlenek álmok nélkül.

ADY Fiatal lány, aki az igazat és az igazit keresi, nem lehet oly gyáva, hogy ne hajoljon le érte, mikor megtalálja. A lángot közlelről kell érezni, nem pedig távolról figyelni és őrizni. Elszalasztottál, és az élet téged is elszalasztott.

ILON Nem mindjárt, nem egyszerre álmodtam meg ezt a világot. Kezdetben azt sem tudtam, hogy az. De a világ és az álom egy lett bennem. Úgy, ahogyan benned voltak és világra jöttek a te megálmodott verseid. Az én álmom jelentéseinek egyike vagy te is. Aki, mint én, minden vagy. És mint én, semmi se.

ADY Félreérti a költészetet az, akit csak álomba ringat. Az irodalom csodapalotájában nem legyezők suhognak, hanem kardok. A díszletek kö-

zött nem firhangok zárják el a fényt és a levegőt, hanem valódi árnyak, sötét dolgok és gazemberek, melyekkel varázslók küzdenek.
ILON Nekem mégis palota volt az álmotthonom. Hercegnőként éltem, mert a herceg vitt akkor táncba.

ADY Vitt, és szépen ott hagyott!

ILON Vitt, és a kiválasztottság láthatatlan stigmáját tette rám. Rejtőzködve élünk mindannyian. Hány asszonyálom ment pocsékba, mikor kiderült, hogy a hercege valójában lator? Az irodalom pedig kegyes volt hozzám, segített ebben a világépítésben, mert miféle álmokat is építenek azok, akiket nem visz táncba a vers zenéje, akiknek nem hatol szívébe az élet szép és csúf meséje?

ADY Igaz, nem vitatom.

ILON A verseid úgy vettem magamhoz, mint más az ostyát áldozáskor. Remény voltál a távollétben is.

ADY Reményről nekem ne beszélj! Az csak hiányom volt, és hiányom zenéje.

ILON Így teljesedett be. A remény hal meg utoljára.

ADY Igen, de csak azért, mert ő a gyilkos. Veled pedig hamarosan végezni fog. Kiárúsítasz engem, a varázstükröt most töröd össze.

Ady a ládikáért nyúl, de Ilon megelőzi, a székbe roskad, a kazettát az ölébe veszi, és szorosan fogja. Sír.

ILON Az idő volt kevés, kellett volna egy másik élet. Hogy még színesebb álmokból szőjön bennünket. Ady totemoszlopára soha nem fröccsenhet sár, nem nőhet fel hozzá gízgaz. A ládikámat nem adom!

Ady nézi Ilont, hallgat, Ilon pedig a sírásban lecsukja a szemét. Ady bort tölt, iszik, majd újra bort tölt, megint iszik.

ADY „Hogy volt? Mindegy. Fáradt a vérem, / Imádom a fényt, lángot, meleget, / Keresek egy csodát, egy titkot, / Egy álmot. S nem tudom, mit keresek.”

(Bort tölt, iszik, majd újra bort tölt, megint iszik.)

„Olykor meg mintha visszaemlékezném / Egy szép életre, mely el, tovaszállt, / Melyben még volt hatalmas, izzó eszmém / Megostromolni magát a halált. / S aztán... megtörve, éjjeltől borítva / Járom tovább a kiszabott utat; / Mi lett belőlem? Temetői fejfa, / Mely a világnak egy nevet mutat...” *(Bort tölt, de nem iszik, a pohár megáll a kezében.)* Ilon! Velem vagy még? Itt vagy még?

Csend, választ nem kap.

V.

Jön Berta és Jolán, az alvó Ilon öléből utóbbi óvatosan kihúzza a kazettát, és az asztalra teszi. Ady, aki a két nővérnek csak szerepet játszó Bandi, indulásra készen áll.

JOLÁN Elaludt a sok sírástól, mint egy kisgyerek.

BANDI Boszorkányok, most igazán elégedettek lehettek!

JOLÁN Holnap majd kiderül, ha rendben lesz az üzlet.

BERTA *(megtörve, szemét le sem veszi Ilonról)* Mit tettünk, Jolán? Ilon ezt nem fogja túlélni. Ezek a relikviák neki szent ereklyék, az oltár részei.

JOLÁN Berta, ezt ne csináld! Hagyd abba!

BERTA *(Ilonra mutat)* Csak nézz rá! Talán már nincs is benne élet.

JOLÁN *(Ilon fölé hajol)* Nyugodj meg, szuszog. Téged idegesített legjobban Ilon örültsége, hatvan évig szenvedtél miatta.

BERTA Mert nekem nem volt egy Bandim.

JOLÁN Nekünk még egy fél Bandi se jutott.

BERTA *(sír)* Nem fogja túlélni. Semmi nem ér annyit –

BANDI Mennyi júdáspénzért árulják Ilon álmát?

JOLÁN Ő csak százezret kért. Szerintem húszat is lehetett volna.

BANDI Szép summa ez három vénasszonynak.

JOLÁN Csak egy lakás ára Pesten, igazán nem sok. Na menjen, kedves, Is-ten hírével, a szolgálatáért itt a jutalma.

Bandi kisebb zsákokat vesz át Jolántól, belenéz.

BANDI Szalonna, kolbász, tepertő, bor és pálinka.

JOLÁN A komédiásoknak legalább lesz egy jó napja.

BANDI Valami fürdővárosi szuvenír is kellene.

JOLÁN Hűtőmágnessel nem szolgálhatok. Hanem a levelekről meg ne fedkezzen!

Bandi zakójának belső zsebéből kiveszi, és átadja a borítékokat Bertának, aki merengve nézi a leveleket, szemét törli a könnyektől. Jolán elveszi Berta kezéből a borítékokat, megszámolja, majd a kazettába teszi.

JOLÁN Mind megvan, ha minden igaz.

BERTA „A szív az üzlet leghitványabb tárgya / S eladják mégis minden szent hevét. / Akad vevő rá, egymást licitálja, / Hogy a holmit atomként szedje szét.”

BANDI *(folytatja)* „Folyik a vásár harsogó zsivajban, / Az egyik kínál, másik meg veszen.”

BERTA *(folytatja)* „Csak néhol egy-egy végképen kiárult, / Kifosztott lélek
zokog csendesen.”

JOLÁN Berta! Te megbolondultál?

BANDI *(az alvó Ilon elé lép, lehajol, és megcsókolja Ilon kezét)* „Elhitetjük ma-
gunkkal, hogy az az édes arc az ártatlanság glóriájától ragyogott. Hogy
az a dobogó szív megértette a mi lelkünket. Hogy azok a versek, ame-
lyeket akkor írtunk, az igaz szerelem himnuszai voltak...” Aludjál csak,
Kíváncsi Illim, én majd fent leszek –

BERTA A strázsán.

*Záróének: Piaf A szerelem himnusza [magyar fordítás: Reményi Gyenes
István. Bármelyik szereplő énekelheti]*

„Összedőlhet fenn a magas ég, leomolhat minden, ami ép,
egy a fontos, hogy te szeress, minden más, csak semmiség.
Veled alszom, veled ébredek, testem láng, ha hozzám ér kezed,
lehet minden, csúf e földön, ha szeretsz, már nékem minden szép.

Olyan ember voltam én, aki élt csak könnyedén, vonzott minden csillogás,
hittem, ez lesz végzetem, senki nem segít ezen, sosem leszek már más.
De most fordult a világ, hordanék bohócruhát, ha te tőlem ilyet kérsz,
lila hajat viselnék, hidd el, bármit megtennék, bármit, amit tőlem kérsz.

Összedőlhet fenn a magas ég, leomolhat minden, ami ép,
egy a fontos, hogy te szeress, minden más, csak semmiség.
Örök életet élhetnél velem, várna ránk a kéklő végtelen,
mert a földi boldogságtól, halhatatlan lesz a szerelem.”

Vége